

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

4. De Præstantia numerosæ Orationis, & eius Ortu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Laeva ministerio, dextra est iuventa labori.
Hac totas assidue gyris, & conestat orbem
Frita Ceres silicem rapido decurrit ab icu,
Interdum fessa succedit laeva labori.
Alternatque voces: modo rustica carmina can-
tat.

Aegre sique suum solatur voce laborem.
Et quae toto illo poemate continentur Ho-
mericis ab Halicarnasseo allatis non dissimilia.
Haec igitur, inquit, cum de humili materia,
& per se humilia sint, ex decore numerorum
mitificas habent venter. Neque verò id, tan-
tum in versibus contingit, sed in soluta oratio-
ne, exemplum citat ex Herodoto.

Γύγη οὐ γὰρ σε δοκῶ πείθεσθαι, ἢ οὐ λέ-
γοντά, ἀπερίτῳ ἴδεις τὴν γυναικίς ὕστατον
ἀντιπαρὰ τῶν ἀνθρώπων ἐντα ἀποισότερα ὄφ-
θαλμῶν. ποιεῖ δὲ πῶς ἐκείνην διάσημον γυνή.
ὅτι μέγα ἀναβοήσας ἔπαρ. Δέσποτα, τίνα
λέγεις λόγον οὐχ' ἔγιστ' ἀκούω με δέ-
σποινα τῆρ ἐμῶν θεῶν ἀδελφῶν γυνή, ἡμεῖς δὲ
χρῆσθαι ἐκδυσμένω σωματι, ὅτι καὶ τὴν ἰδίαν
γυνή. Haec, & similia, quae ex Ciceroe infinita
possunt afferri, si dissolvas, μικροῦ μολα, ἀ-
γαθῆ, μαλθακά, facias necesse est. Porro tota
structurae ratio continetur in petiodis, de qui-
bus diceadum est.

De praestantia numerosa orationis, &
eius ortu.

C A P V T I V.

Magni illius Augustini vox est, mun-
dum Dei canticum esse, & rectè qui-
dem dixit, is enim est omnium musi-
corum, sine controversia princeps, cuius
nutu numerosissimus uniuersi concentus,
perpetuas concordiae seruat leges. Atque ut o-
mnia certo quodam pondere, ac mensura con-
didit, sic illa videntur ab ipsis cunabulis instil-
latam retinere numerorum suauitatem. Quid
mirum igitur, si animus aurium nuntio natu-
ralem quandam in se retinet omnium vocum
mensuram? Homo profectò animal est natura
musicum, & musicae vis per aurium sensus, quasi
per animae vestibula, si quando potèntius illap-
sa est, tum delicato titillationis lenocinio mentē

surripit, & miti quodam dem natu vendicat.
Aegres ipsi belluarum lentus, hac dulcedine
mulcentur, & Iouis quidem Aquila apud Iun-
darum, vbi Apollinis lyram audiuit, praeda-
rum, & fulminis oblita, ism conuientibus e-
culis mergitur in sopotem. Tum fulmen ip-
sum hac illecebra delinitum confidente paula-
tim flammarum ardore languescit.

Quod si omnia, vel numerosa sunt, vel ipsis
numeris delectantur, non oportuit orationem,
egregium quoddam opus hominis, in quo
pulcherrimae mentis caelata est effigies, nume-
rorum legibus esse destitutam. Quamobrem,
primum quidem nata sunt poetarum inge-
nia, quorum ars exquisito quoddam flore di-
cendi luxurians mirifica suauitate eloquen-
tiam, vitamque perfudit. Ipsi deinde ora-
tores, cum poetarum viderent artes florere
laudibus, certos cursus, conclusionesque ver-
borum inuenerunt, quibus illigata non mo-
do ferretur contentius, sed etiam blandius
se insinuaret oratio. Itaque cum plerique ve-
terum infracta, ut sepius, atque amputata
loquerentur, claudicaret, insisterent, &
quasi inter saxa fractis, & reluctantibus aquis
obstreperent, emerit deinde illa scitissimè
tornata circumscriptio, cuius primi auctores
fuerunt Trasymachus, & Gorgias, in quorum
scriptis vidisses sublimia ingredi, leuia duci,
actia currere, delicata fluere, ad summum om-
nia ferri enucleata quaedam ratione modula-
tibus.

Hoc verò dicendi genus, vbi oppressis sua-
uitate mentibus, perplacete caput vehemen-
tius, non erubuit quidem fori subsellia quan-
quam in iusta pugna, ut in verborum dele-
ctu tranquilliores, sic etiam in numeris seda-
tiores esse oratores solent. Verum omnibus
gloriosum, postea visum est. fluentem lar-
gius orationis impetum vincite moderata
lege numerorum, cum id praesertim eloquen-
tiae palæstram, & vitima quasi lineamenta
conferat.

Qualis enim Vlysses apud Homerum
Palladis opera, alius, atque alius apparet. Mo-
do enim paruus, rugosus, sordibus videba-
tur.

ἡ γὰρ ἡ ἀποκαλιπὲν ἐν ἀλίγκῳ ἢ ὁ γέγονε
τι.

Mox cum eundem ipsum virgula tetigisset
Minerva, augusta, & spectabili specie, hyacin-
tinoque capillo cernebatur.

N 7 Mé.

Oratio in-
numerata.

Numerosa
orationis
praestantia
illustratur
elegantis
similitu-
dine.

Musica
hinc.

Μετ' οὐδ' αὖτ' εἰτιδένειν ἢ πῶσονα δῦκερ
ἰδέσθαι

Καὶ δὲ κέρηθ

Οὐλας ἢ κ' κόμας ὑακινθίνῳ ἀνθεῖ
ομοίαι.

Haud dissimili ratione, sine numeris quasi pannis, & centonibus hispida videtur oratio: mox eorum decore temperata, læta, florens, illustris emicat.

Tantum in periodis ad exornatiuam præsertim orationem momenti situm est, ut quadrigeæ albæ videantur, quibus Regina triumphat eloquentia. Has si omni ex parte sustuleris, Rhetoricam peditem, humilem, & abiectam facias necesse est. Neque verò cum periodon laudo, grandes illas ubique verborum circumscriptiões probari velim, cum etiam contractiores multum habeant venustatis. Exempla affert Halicarnassensis ex Platone, Demosthene, & Æschine.

PLATO.

Plato
ἐν ἐπιτάφῳ ἔργῳ γάρ εὐπροχθέντων λόγῳ χαλῶς
ῥηθέντι, μήμη, καὶ κόσμῳ γίνεται τοῖς πρά-
ξασι παραπλήροισιν. Quæ licet breuis sit, habet tamen additamenta, ad explendum numerum.

DEMOSTHENES.

Ὁ γὰρ οἷς ἀν ἐγὼ ληθείην ταῦτα
πράττων καὶ κατασκευάζοντων, οὐτὸς
ἐμοὶ πολυμεί, καὶ μήτω βάλῃ, μή ἐτο-
ξεύῃ.

ÆSCHINES.

Ἐπὶ σαυτέρῳ χαλῶς, ἐπὶ τοῖς νόμοις χα-
λῶς, ἐπὶ τῆν δημοκρατίαν χαλῶς.
Hæc, inquit, quamvis contorta, & rotunda, numerosæ suauitatis verbis auctur, quæ si dissoluas, florem gratiæ sustuleris.

* *

De Nomine, & definitione Periodi.

CAPVT V.

Periodus dicta est metaphora ducta à cursu circulo quem cursores obibant in stadio. Definitur à Demetrio Phalereo.

Σύνθεσις περιημίνα, & οὐσῆμα ἐκ κάλων ἢ κομμάτων ἐκαταστροφῶν, πρὸς τὴν δέοντιαν τῆν ὑποκείμενην ὑπερτασίον. Ab Aristotele tertio Rhetoricorum λίξις ἀρχὴν ἔχουσα καὶ τελευτῆν. Plenius, & clarius à Cornificio describitur. Definitio, & continens frequentatio verborum, cū absolutione sententiarum. Cicero modo ambitu, modo comprehensionem verborum, alias complexionem, nonnunquam circuitum, conuersionem, orbem, clausulam, continuationem nominat. Ex quibus satis apparet, quid sit periodus. Talis autem videtur iusta, in oratione pro Cæcinnâ. (Si quantum in agro, locisque desertis audacia potest, tantum in foro, atque in iudicijs impudentia valeret. Non minus in causâ cederet Aulus Cæcinnâ, Sexti Ebutij impudentiæ, quantum in vi faciendâ cessit audaciæ.) Hæc 4. Colis satis apertè distinguitur.

Cauendum est porro vehementer, ne iustæ periodi explendæ gratiâ, quo melius cadat, aut voluatur oratio, inania quædam verba inculcemus, quasi complementa numerorum. Nihil frigidius est, puerilius, & à vera, germanaque eloquentia magis alienum, quam ubi materia non patitur, sed res est pressè, & rotundè (qualia multa in tertia dicendi figura occurrunt) efferenda, periodorum tractu inanem distendere orationem. Præterea norandum aliam esse vincatam, aliam solutam orationem. Vincata proprie dicitur, quæ periodis decurrit, soluta, quæ licet suos pedes, & numeros habeat, non est tamen his circumscriptiões certa lege recurrentibus illigata: Talis est Herodoti vti plurimum locutio: Talia etiam in Demosthene, & Cicetone multa occurrunt. Hæc 4. dicta, in quibus non est periodorum ratio requirenda.

Aristoteles sūsam elocutionem comparat cum Dithyramborum Anabolis, quæ sunt longæ sermonis excursionēs, ita lege minime

Demetrius Phalereus. l. de eloc. Arist. 3. Rhetoric.

in periodo.

Duplex oratio vincata, & soluta.

Arist. l. 3. Rhet. c. 9.